

”Sveriges exoplanet” döps i höst

Sverige får en egen exoplanet – i höst får den ett namn. Stjärnan HD 102956 i Stora björnen har en känd planet: en så kallad het Jupiter, som upptäcktes av den amerikanske astronomen John Johnson med kollegor 2010. Nu ska den och ett sjuttioalvandra planeter runt andra stjärnor få egna namn, och det ska även stjärnorna. Varje land får en egen stjärna plus planet att döpa.

Projektet Name ExoWorlds är ett av många som ordnas under året av den Internationella astronomiska unionen, IAU, som firar 100-årsjubileum 2019.

– Hittills har vi fått in över 1 500 förslag från allmänheten, berättar Alex Pietrow, som koordinerar den svenska namntävlingen för IAU.

Förslag på namn tas emot på adressen rymdaret.se/exoplanet fram till den 22 september. Därefter tar en jury fram ett urval av namn som allmänheten får rösta om. Kortlistan avslöjas under Astronomdagarna som hålls i Stockholm den 24–26 oktober.

Både planeten och stjärnan ska döpas, och namnen får gärna knyta an

Så föreställer sig rymdkonstnären Livia Pietrow Sveriges exoplanet och dess stjärna. På himlen ligger de mitt i Karlavagnen (nedan). Stjärnan går att hitta med fältkikare.

ILLUSTRATION: LIVIA PIETROW

till Sverige. men de ska följa vissa regler. Ett förslag kom från energiminister Anders Ygeman (S), som på Twitter föreslog att stjärnan skulle döpas efter klimataktivist Greta Thunberg.

– Namn på levande personer går tyvärr bort, men det är kul att så många engagerar sig, säger Alex Pietrow.

www.rymdaret.se/exoplanet

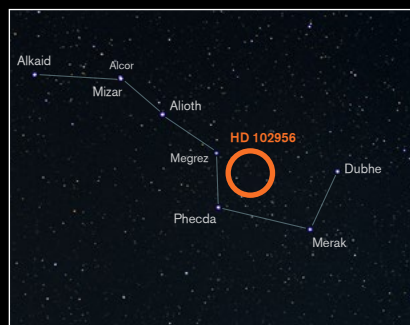

FOTO: TOBIAS FORSLUND

BILD: ESA

Siljan blir geopark

Sjön Siljan ska bli centrum i Sveriges första geopark. Siljansringen i Dalarna är Sveriges största och mest berömda nedslagskrater. Nu blir den huvudattraktionen i det som ska bli landets första nationella geopark, som utvaldes av Sveriges geologiska undersökning, SGU, i juni. FN har sedan 2004 identifierat 147 geoparker runt om i världen,

där man arbetar med att utveckla geologiska besöksmål samt med naturvårdsfrågor, utbildning och information till allmänheten. Grannländerna Danmark och Finland har varsin geopark, medan det i Norge finns tre (Trollfjell, Gea Norvegica och Magma).

www.sgu.se

Himlakroppar får tuffa nya namn

Solsystemets största dvärgplanet utan namn, 2007 OR10, ska äntligen döpas. Himlakroppen, som sedan 2017 ingår i skalkmodellen Sweden Solar System med placering i Oxie utanför Malmö, föreslås få namnet Gonggong. Namnet, efter en kinesisk vattengud med rött hår och en ormliknande svans – som dessutom gärna skapar kaos, översvämningar och rubbar jordens lutning – röstades fram i en namntävling på nätet som ordnades av det amerikanska upptäckarteamet Meg Schwamb (bild), Michael Brown och David Rabinowitz.

Dvärgplaneten fick kort efter upptäckten smeknamnet "Snow White", men forskarna väntade in nya mätningar innan de slog till

med namntävlingen.

– Du kan inte ge något ett namn om du inte vet något om det, förklarade Meg Schwamb i *New Scientist*.

Samma trio ligger även bakom det otroliga nya namnet för den troliga

G!kúnll'hòmðímå och dess måne i en bild tagen med Hubbleteleskopet.

dvärgplaneten 2007 UK126, bara cirka 600 kilometer tvärsöver. Sedan januari 2019 heter den G!kúnll'hòmðímå. Säger man "gångkung-dimma", fast med två klickljud vid g:na, kommer man nära rätt uttal. G!kúnll'hòmðímå är en karaktär i berättelser hos Ju'hoansi-folket i Namibia om en vacker jordsvinsflicka

med övernaturliga krafter. Dvärgplanetens måne heter G!ò'é !Hú ("gwä-ku", också med klickljud) efter hennes magiska gemsbockhorn. Tack vare sin avlånga bana, som tar den dubbelt så långt från solen som Pluto, skulle G!kúnll'hòmðímå kunna ta plats i Sweden Solar System i till exempel Jokkmokk, Gånghester eller Gävle.

I *Populär Astronomi* 2019/1 rapporterade vi om det svenska rymdprojektet Beyond Atlas som har siktet inställt på jordens största så kallade "kvasimåne", asteroiden 2016 HO3. Sedan april har även den ett riktigt namn: Kamo'oalewa. Namnet betyder ungefär "himlakropp som vacklar" på hawaiiska och har hämtats från en traditionell skapelseberättelse.

Ur samma källa har den hawaiiske språkforskaren Larry Kimura hämtat ett förslag till namn på det svarta hålet i galaxen M87 som nyligen avbildats av Event Horizon Telescope: Pōwehi. Det betyder ungefär "förskönad mörk källa till ständig skapelse".